

Gemiste kans of schot voor open doel?

Sport kent een lange traditie, waarbinnen ook rooms-katholieke sportclubs een plek hadden. Er bestaan nog altijd verenigingen die van origine rooms-katholiek zijn. Niet voor niets is in mei van dit jaar in het Vaticaan een congres over geloof en sport georganiseerd (zie 'Op Tocht' nr. 6, blz. 12-13). Het accent van dit congres lag op de aanwezigheid van de Kerk in de wereld van de sport. Sport is niet meer weg te denken uit onze cultuur. De Kerk spreekt tot de cultuur en daarmee richt zij zich tot de wereld van de sport. Is het vanuit dit gegeven mogelijk om binnen een sportvereniging geloof, hoop en liefde te laten ervaren? Is het in een seculariserende samenleving een realistische gedachte of *wishful thinking*?

Pastoraal voor sport

Paus Franciscus pleit voor een 'pastoraal voor sport'. Pastoraal is een term die betrekking heeft op een zielenherder of op de zielzorg. Zij krijgt vorm in pastoraat. In een 'pastoraal voor sport' zijn pastoraat en diaconaat met elkaar verbonden. Beide wortelen in het omzien naar en zorg voor elkaar, de sociale functie van sport. Het is zorg en aandacht geven aan een ander op zo'n manier dat die ander iets van geloof, hoop en liefde ervaart zoals we die met elkaar delen. Juist bij sportclubs zou vanuit de betekenis die sport kan hebben, het geloof opnieuw bij mensen gebracht kunnen worden of hun geloof worden verdiept.

Pastoraat en diaconaat

Diaconale en pastorale zorg worden in de praktijk vaak als volgt van elkaar onderscheiden: pastoraat gaat over zorg voor de ziel en diaconaat betreft praktische, vaak materiële hulpverlening. Pastoraat

herken je aan gesprekken over geloof, levensvragen en spiritualiteit. Diaconaat is te herkennen aan materiële en immateriële ondersteuning van mensen die in de knel zitten. Zij wordt vaak gezien als een vorm van noodhulp, maar kent ook andere manieren van diaconaal handelen. Voorbeelden zijn het realiseren van plekken van ontmoeting en ondersteuning van mensen waardoor zij beter op eigen benen kunnen staan. In het pastoraat staat luisteren op de voorgrond en is niets doen ook iets doen. In het diaconaat zijn doen, dienen en delen belangrijke thema's. Deze ingesleten typeringdekken de lading uiteraard maar ten dele. In de praktijk is het verschil tussen pastorale en diaconale zorg veel minder scherp.

Geschiedenis R.-K. voetbal

Voetbal wordt vaak aangemerkt als volkssport nummer één. Reden om te bezien of deze sport mogelijkheden biedt voor een 'pastoraal voor sport'. Een korte blik op de geschiedenis van het r.-k. voetbal leert het volgende. In 1915 werd in Den Bosch de RKVB (Rooms Katholieke Voetbalbond) opgericht. De sterk groeiende belangstelling voor voetbal maakte dat zij belangrijk genoeg is om opgenomen te worden in een verzuilde samenleving. Voetbal werd tot 1915 voornamelijk beoefend door de bovenlaag van de samenleving welke minder vatbaar was voor gevolgen van verzuiling. Voetbal was als sport in die tijd niet belangrijk genoeg. Rond de eeuwwisseling ontstonden er al wel enkele Rooms-Katholieke clubs, maar deze speelden in de competitie van de NVB (Nederlandse Voetbal Bond).

In 1915 veranderde dit. De Nederlandse bisdommen en hun geestelijkheid omarmden vanaf dat moment de voetbalsport. Deze omarming was geen keuze uit liefde voor de sport. Voetbal was geliefd onder een deel van de kerkleiding, maar de RKVB was vooral ontstaan omdat voetbal te groot en te belangrijk was geworden om het voorbij te laten gaan. Er werd binnen de eigen gelederen een achterban georganiseerd, waarbij contacten met niet-katholieken zoveel mogelijk voorkomen moesten worden. Vanaf 1920 werd voetbal vooral vanuit parochies gepropageerd, want deze sport werd ontdekt als een uitstekend

middel om de eigen achterban te binden. Het gevolg was dat vooral op het platteland de clubs uit de grond schoten, ook al omdat daar de terughoudendheid om aansluiting te zoeken bij de NVB groter was. Geen enkele andere confessionele voetbalbond was zo groot en sterk georganiseerd als de katholieke. De geschiedenis in Nederland laat onmiskenbaar zien dat voetbalsport van grote betekenis is. Daarentegen zijn vandaag de dag bij voetbalverenigingen nog slechts spaarzame sporen van katholicisme te vinden. Daar waar rooms-katholieke voetbalverenigingen traditioneel op zondag hun wedstrijden spelen, doen christelijke dat vanwege de zondagsrust op zaterdag. Vandaag de dag verdwijnt langzamerhand ook dit onderscheid. Er wordt door voormalige (r.-k.) zondag verenigingen in toenemende mate op zaterdag gevoetbald. De reden staat los van zondagsrust maar is vooral praktisch: voor veel jongeren is zaterdagavond uitgaansavond. Dit komt de prestaties bij een zondagse voetbalwedstrijd niet ten goede...

Missionaire Kerk

In het begin van de vorige eeuw waren de invloed van de Kerk op en de binding met de voetbalsport traditioneel zichtbaar aanwezig. Vandaag de dag is het de vraag of en hoe geloof samengaat met voetbalsport. Als vele honderdduizenden mensen in Nederland wekelijks op een voetbalveld te vinden zijn, kunnen missionaire kansen in de voetbalwereld niet worden ontkend. Wanneer kerken de voetbalwereld omarmen en geloof handen en voeten geven op sportvelden wordt een aanzienlijk deel van de Nederlandse bevolking bereikt. Maar is het fictie of werkelijkheid in de wetenschap dat voetballers en aanhangers van deze sport om uiteenlopende redenen nooit massaal uit zichzelf naar de kerk komen?

Respect en sportiviteit

In een tijd van individualisering, polarisatie en spelverruwing is er behoefte aan een vorm van gemeenschap. Een luisterend oor, dienen, delen en doen (3D model van diaconie) zullen hieraan bijdragen. Binnen een voetbalvereniging mag worden verwacht dat waarden als respect en sportiviteit

boven het belang van het individu worden gesteld. Het is geen nieuws te stellen dat de praktijk soms weerbarstig is. Wedstrijden worden gestaakt, scheidsrechters worden belaagd of huisvaders zijn van mening dat hun zoon of dochter ten onrechte niet is opgesteld. Respect en sportiviteit zijn soms ver te zoeken. Hier is een duidelijke taak weggelegd voor kaderleden, leiders, trainers en scheidsrechters. Zij zijn feitelijk de 'ambtsdragers' in de gemeenschap die een voetbalvereniging is. Dit ontslaat leden uiteraard niet van hun eigen verantwoordelijkheid.

Arbitrage en diaconie

Een scheidsrechter heeft een eigen verantwoordelijkheid binnen de voetbalgemeenschap. De scheidsrechter wordt geacht een leider te zijn. Een leider wordt gevolgd om wie hij/zij is. Van een leider mag worden verwacht dat hij/zij dienend is aan spelers, zijn waarnemingen op verzoek deelt met de aanvoerder en zijn verantwoordelijkheid neemt door te doen wat hij moet doen. Tegelijkertijd is het misschien wel erg idealistisch te stellen dat een met kaarten strooiende arbiter van dienst een 'pastoraal voor de voetbalsport' en daarmee geloof, hoop en liefde binnen de lijnen van het veld brengt. Hij/zij heeft op zijn zachtst gezegd de schijn tegen. Ondanks deze tegenwerpingen zijn ingrediënten van diaconaal handelen in de voetbalsport aanwezig en krijgen zij waarschijnlijk onbewust een gezicht. En dan is het effect van presentie en participatie van de scheidsrechter en de overige 'ambtsdragers' nog buiten beschouwing gelaten.

Conclusie

Dit artikel is verre van volledig. Het is slechts een beperkte aanzet tot een 'pastoraal voor de voetbalsport' die diaconaal gekleurd is. Een op cultuur en daarmee op sport gerichte missionaire Kerk kan haar voordeel doen met het diaconale speelveld dat de voetbalgemeenschap is. Juist in het diaconaal handelen liggen kansen. De Kerk hoeft het wiel niet opnieuw uit te vinden omdat zij ervaring heeft met categoriaal pastoraat. Het is niet realistisch te veronderstellen dat er gelijk de krijgsmacht en justitie bij de KNVB (Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond) een categoriale vorm van pastoraat wordt gestart door aalmoezeniers aan te stellen. Feit is dat een missionaire Kerk zichtbaar kan zijn, door meer en vaker te participeren binnen en buiten de lijnen van het veld, zelfs in een gesecculariseerde omgeving die de voetbalwereld in meerderheid is. In welke vorm en/of op welke manier zou onderwerp van gesprek kunnen zijn. Niets doen is geen optie. We kunnen er niet om heen. In het weekend zijn er waarschijnlijk meer mensen op het voetbalveld dan dat er in de kerkbanken zitten. Blijft het definitief een gemiste kans of wordt het een schot voor open doel?

door diocesaan diaconaal werker Tom van Vilsteren

